

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

From shop fronts to home offices: Entrepreneurship and small business dynamics in urban residential neighbourhoods

Folmer, E.C.

Publication date
2014

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Folmer, E. C. (2014). *From shop fronts to home offices: Entrepreneurship and small business dynamics in urban residential neighbourhoods*.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Samenvatting

Inleiding

Stedelijke economieën zijn in de afgelopen decennia aanzienlijk veranderd. Grofweg bestaan deze veranderingen uit een verschuiving in dominante sectoren evenals uit een verschuiving in de organisatie van productie. Er is sprake van een tendens naar kleinere bedrijven die snel kunnen inspelen op veranderende eisen van de consument. Deze bedrijven zijn op een genetwerkte manier georganiseerd om innovatie te bevorderen door middel van kennisuitwisseling. Deze bedrijven zijn voornamelijk actief in de financiële dienstverlening, design- en technologie-intensieve industrieën, en creatieve industrie. Ook de toename van eenmansbedrijven, of zzp-ers, voor een groot deel startend vanuit en gevestigd aan huis, spelen een belangrijke rol in de 'opleving' van stedelijke economieën.

Deze transformatie naar een postindustriële of 'cognitief - culturele' economie (Scott, 2008,2011) manifesteert zich niet hetzelfde in elke stad – en ook binnen steden kunnen we verschillende ruimtelijke patronen van deze nieuwe bedrijvigheid waarnemen. We weten echter relatief weinig over hoe deze 'nieuwe economie' zich ruimtelijk manifesteert in de stad. Stedelijke woonwijken vormen een specifieke plek waarvan we mogen verwachten dat de structurele veranderingen in de economische structuur zich daar voltrekken. Op het niveau van de woonwijk kunnen we het veranderende landschap van productie en consumptie dat de dagelijkse ervaringen van stedelingen beïnvloedt waarnemen. Ook de veranderende demografische samenstelling van steden speelt een belangrijke rol in de veranderende patronen van bedrijvigheid in woonwijken. De komst van migranten, en meer recentelijk de hernieuwde aantrekkingskracht van de stad voor hoogopgeleiden hebben ervoor gezorgd dat de bron van (potentiele) ondernemers alsook de lokale markten aanzienlijk veranderd zijn.

Dit proefschrift gaat over de wijk-economie van stedelijke woonwijken: de wijk-economie bestaat uit winkels, kantoren en ook de bedrijven aan huis in de woonwijk. Als zodanig bestaat de wijk-economie grotendeels uit kleine tot middelgrote ondernemingen (MKB)⁸⁹ en een groot deel zelfstandigen of eenmansbedrijven. Deze studie onderzoekt bedrijvigheid en ondernemerschap in de woonwijk. Een woonwijk is een plek waar economische, residentiele, sociale, politieke en infra-structurele kenmerken bij elkaar komen en een specifieke ruimtelijke context vormen. Wat kunnen we leren van het functioneren van wijk-economieën? Aan de ene kant kunnen we de woonbuurt waarnemen alsof het een soort 'microkosmos'

⁸⁹ Door de Europese Commissie gedefinieerd als bedrijven tot 250 werknemers

kant kunnen we de woonbuurt waarnemen alsof het een soort 'microkosmos' is van fundamentele sociale en economische veranderingen die zich afspelen op stedelijk, regionaal en mondiaal schaalniveau. Woonwijken bieden ons handelbare, observeerbare plaatsen waar processen als migratie, globalisering en economische herstructurering kristalliseren. Anderzijds helpt het ons de stedelijke economie als geheel beter te begrijpen. De hoofdvraag van dit proefschrift luidt als volgt:

Hoe kunnen we de wijkeconomie van woonwijken in geavanceerde stedelijke economieën karakteriseren, en welke sociale, economische, en institutionele verschillen kunnen bijdragen aan het verklaren van verschillende patronen van bedrijvigheid in de wijk?

Theoretische achtergrond

Om deze vraag te beantwoorden, wordt de 'mixed embeddedness' benadering gebruikt als theoretisch uitgangspunt. Volgens deze benadering kunnen we economische processen het beste bestuderen als menselijke handelingen die zijn ingebed in een context met specifieke sociale, economische en institutionele kenmerken (Kloosterman, 2010a; Kloosterman & Rath, 2001). Dit in tegenstelling tot de gangbare neoklassieke benadering in de economie, die economische processen hoofdzakelijk benadert als een zaak van doel-middel rationaliteit. Het volgen van de mixed embeddedness benadering betekent dat eerst gekeken moet worden naar hoe de veranderende economie en veranderend stedelijk economisch beleid van invloed zijn op wijkeconomieën.

Structurele economische verschuivingen op mondiale schaal, en hoe deze samenhangen met veranderende stedelijke economieën, worden besproken in het kader van de overgang naar een 'cognitief- culturele' of post- industriële economie. Kenmerkend voor deze verschuivingen zijn de opkomst van economische activiteiten gericht op producten en diensten met een hoge symbolische en conceptuele waarde. Afzetmarkten zijn sterk gefragmenteerd geraakt, en binnen deze veelheid aan markten veranderen eisen van consumenten en trends snel. Tegelijkertijd worden productieprocessen steeds flexibeler, ondernemingen kleiner (in termen van personeel) en raken productieketens gefragmenteerd. Kleine bedrijven en zelfstandigen nemen enerzijds uitbestede taken aan van grotere bedrijven en zijn anderzijds in staat snel in te spelen op kansen die ontstaan in de snel veranderende consumentenmarkten.

De veranderingen in de institutionele omgeving van steden voltrekken zich op het gebied van economisch beleid en wijkgericht beleid. Enerzijds zien we binnen het economisch beleid van steden een algemene verschuiving naar 'vermarketing' van de stad als vestigingslocatie voor (creatieve) bedrijvigheid. Gemeenten en stedelijke

SAMENVATTING

regio's concurreren met elkaar in het aantrekken van bedrijvigheid, investeringen en inwoners. Om de concurrentiepositie te versterken proberen steden aantrekkelijk te worden als vestigingsplaats voor groeiende sectoren als technologische en creatieve industrie en financiële en zakelijke dienstverlening. De toenemende aandacht voor het creëren van aantrekkelijke vestigingsmilieus is ook te herkennen op wijkniveau – waarbij er onderscheid ontstaat tussen wijken die 'hip en happening' zijn, en wijken die weinig aantrekkelijk lijken voor bedrijven om zich te vestigen. Tegelijkertijd worden bedrijvigheid en ondernemerschap in de buurt door stedelijk beleidsmakers ingezet als middel om een opwaartse sociale en economische ontwikkeling in te zetten in buurten. De rol die bedrijven en voorzieningen spelen in het creëren van aantrekkelijke woonmilieus wordt hierbij onderstreept. De beleidsmatige aandacht voor wijk economie kreeg een impuls met het krachtwijkenbeleid van minister Vogelaar in de periode 2007-2012, waarbij ingezet werd op directe en indirecte beleidsmaatregelen om ondernemers naar krachtwijken te trekken, of bewoners zelf de stap naar ondernemerschap te laten maken.

Binnen deze context van een veranderend systeem van productie en consumptie, en veranderingen in het economisch beleid van steden, kunnen we verwachten dat we ook veranderingen in de economieën van woonwijken zien. Kleine bedrijven en zelfstandigen kunnen geschikte en (relatief) goedkope bedrijfsruimte in woonwijken vinden, of voeren hun bedrijf vanuit huis. Deze woonwijken bevinden zich vaak binnen aanvaardbare afstand van de stadscentra, dat gekenmerkt wordt door een clustering van economische activiteiten en (culturele) voorzieningen. De 'mixed embeddedness' benadering van ondernemerschap benadrukt dat om de processen van het ondernemerschap en de ontwikkeling van ondernemingen te begrijpen, men moet kijken hoe deze activiteiten ingebed zijn in de lokale context. De woonwijk is de specifieke ruimtelijke context waarbinnen ondernemerschap en bedrijvigheid bestudeerd zullen worden. Deze studie geeft inzicht in de (lokale) markten van wijken, de sociale relaties die ondernemers in wijken onderhouden en beleid op stads- en wijkniveau dat gericht is op bedrijvigheid en ondernemerschap. Deze verschillende dimensies van de wijk economie kunnen ruimtelijke verschillen in de samenstelling en ontwikkeling van wijk economieën helpen verklaren.

Onderzoeksgebied&Data

Voor deze studie is er onderzoek verricht in vijf Nederlandse steden: Amsterdam, Dordrecht, Leiden, Utrecht en Zoetermeer. In elke stad zijn drie woonwijken variërend in sociaal-economische status geselecteerd. In elke stad een wijk van hoge, gemiddelde en lage sociaal-economische status. Elk van deze wijken valt uiteen in twee of drie buurten. De sociaal-economische status van de wijken is bepaald met behulp van gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS Nederland). Binnen het onderzoek zijn twee belangrijke aspecten van de wijk economie onder-

zocht. Ten eerste de patronen van economische activiteit in stedelijke woonwijken in de periode 1998-2008, en de verschillen in deze economische activiteit tussen steden en buurten. Ten tweede de institutionele, de economische en de sociale dimensie van bedrijvigheid in de ruimtelijke context van stedelijke woonwijken. Drie soorten data vormen de kern van het empirische gedeelte van dit onderzoek. Ten eerste, een longitudinale dataset van gegevens van bedrijfsvestigingen in de vijf geselecteerde steden in de periode 1998-2008 (LISA). Ten tweede is er in 2011 een enquête onder ondernemers in de geselecteerde woonwijken uitgevoerd. De enquêtegegevens leveren informatie over de kenmerken van 370 ondernemers in de vijf onderzoekssteden. Tenslotte zijn er 27 diepte-interviews met ondernemers en beleidsmakers gevoerd in de eerste helft van 2012.

Om de eerder geformuleerde hoofdvraag te beantwoorden, maak ik gebruik van vier deelvragen onderverdeeld in de hoofdstukken van dit boek. Elk hoofdstuk beslaat een artikel dat gepubliceerd is in, of ingediend is bij, een internationaal peer-reviewed tijdschrift. De deelvragen zijn:

- 1. Kunnen we verschillende economische planningstypen identificeren in bestemmingsplannen van Nederlandse woonwijken, en zo ja, welke van deze economische planningstypes zijn geschikt voor het faciliteren van economische activiteiten?*
- 2. Wat is de relatie tussen buurtkenmerken en ondernemerschap in termen van de mate van ondernemerschap, groei van het aantal bedrijven en de aard van de bedrijvigheid op buurtniveau?*
- 3. In welke mate vinden cognitief-culturele economische activiteiten plaats in woonwijken en zijn deze bedrijven anders ingebed in de buurt in vergelijking met 'traditionele' bedrijven?*
- 4. Hoe leidt de interactie van praktijken van ondernemers met lokale beleidsmaatregelen op wijkniveau tot herinrichting van de wijkeconomie?*

Bevindingen en analyse

In deze paragraaf zal ik een kort antwoord geven op de deelvragen. De eerste deelvraag was: *Kunnen we verschillende economische planningstypen identificeren in bestemmingsplannen van Nederlandse woonwijken, en zo ja, welke van deze economische planningstypes zijn geschikt voor het faciliteren van economische activiteiten?*

Door het bestuderen van de bestemmingsplannen van 44 buurten in de vijf onderzoekssteden werden vier verschillende soorten economische planningstypes geïdentificeerd. Deze verschillende soorten economische planningstypes behelzen enerzijds een specifiek ruimtelijk patroon van toegestane economische activiteit in de buurt en anderzijds een verzameling regels over het soort bedrijvigheid dat wordt toegestaan in de buurt. De analyse van de bestemmingsplannen resulteerde in een typologie van vier wijkeconomieën: centraliserend, beperkend, gemengd

SAMENVATTING

en behoudend. Buurten met een sterk gecentraliseerd economisch planningstype worden gekenmerkt door een relatief groot aantal bedrijfsvestigingen die ruimtelijk gecentreerd zijn in de wijk, meestal in een wijkwinkelcentrum. De groei van het aantal bedrijfsvestigingen over de geanalyseerde periode (1999-2007) is gering, vanwege de actieve beperking van economische activiteiten buiten het wijkwinkelcentrum. In buurten met een beperkend economisch planningstype zijn er maar weinig gebouwen met een bedrijfsbestemming, waardoor de mogelijkheden voor bedrijvigheid sterk worden ingeperkt. Wijken met een gemengd bestemmingsplan zijn aantrekkelijke locaties voor bedrijven, omdat hierdoor de economische activiteit verspreid over de wijk plaatsvindt het bestemmingsplan wordt gekenmerkt door minder beperkingen. In buurten met een behoudend bestemmingsplan, richt het bestemmingsplan zich uitsluitend op de woonfunctie. Deze buurten worden gekenmerkt door een onverwacht groot aantal bedrijfsvestigingen. Daar er in dit soort buurten weinig gebouwen met een bedrijfsbestemming zijn, bestaat de bedrijvigheid hier voornamelijk uit bedrijven aan huis. Een 'vacuüm' op het gebied van regelgeving en bestemming lijkt in deze buurten ruimte te bieden voor bedrijvigheid aan huis.

Deelvraag 2: Wat is de relatie tussen buurtkenmerken en ondernemerschap in termen van de mate van ondernemerschap, groei van het aantal bedrijven en de aard van de bedrijvigheid op buurtniveau?

Wijken met bewoners met voornamelijk een bovenmodaal inkomen en hogere huizenprijzen zijn wijken waar meer bedrijven gevestigd zijn in het hogere segment van de markt. Ook buurten die in de afgelopen tien jaar een instroom van rijkere bewoners hebben ervaren worden gekenmerkt door een toename van het aantal hoogwaardige bedrijven in de buurt. Echter, de groei in het aantal bedrijfsvestigingen in de periode 1998-2008 houdt niet noodzakelijkerwijs verband met hogere inkomens in de wijk, omdat de groei van het aantal bedrijven in buurten met een lagere sociaal-economische status in dezelfde periode ook aanzienlijk was. Het aandeel nieuwe bedrijven is hoger in buurten met een groter aandeel niet-Westerse allochtonen. Dit verklaart deels de algemene groei van het aantal bedrijven in wijken van lager sociaaleconomisch niveau. Een groot aantal 'start-ups' duidt niet noodzakelijkerwijs op een 'gezonde' lokale economie omdat een groot aantal nieuwe bedrijven ook een indicatie van een hoge omloopsnelheid, en dus van een hoog 'sterftcijfer' van bedrijven, kan zijn. Uiteindelijk kunnen deze processen leiden tot een situatie van het opbouwen van toegevoegde waarde in rijkere buurten in de stad en het ontstaan van een economisch marginale 'periferie'. De vestigingspatronen van creatieve bedrijvigheid kan enig tegenwicht aan deze tendens bieden omdat creatieve bedrijvigheid zich niet per sé vestigt in de wijken met de hoogste gemiddelde inkomens. Creatieve bedrijven kunnen een bron van

SAMENVATTING

innovatie en inspiratie bieden en andere creatieve bedrijven aantrekken.

Deelvraag 3: In welke mate vinden cognitief-culturele economische activiteiten plaats in woonwijken en zijn deze bedrijven anders ingebed in de buurt in vergelijking met 'traditionele' bedrijven?

Cognitief-culturele bedrijvigheid bestaat voornamelijk uit niet-gestandaardiseerde arbeidsprocessen, en vereist meestal input van hoogopgeleide of creatieve ondernemers en werknemers. Het aandeel cognitief-culturele bedrijven in woonwijken is gestegen in de periode 1999-2008. Met name woonwijken in Amsterdam en Utrecht zijn vestigingsplaatsen van creatieve bedrijvigheid. In dezelfde periode is het aandeel 'traditionele' bedrijven in woonwijken gedaald. Traditionele bedrijven zijn gedefinieerd als bedrijven die zich voornamelijk bezighouden met gestandaardiseerde werkprocessen en producten en diensten met lage symbolische en conceptuele waarde. Twee belangrijke dimensies waarop deze typen bedrijven van elkaar verschillen zijn hun marktlokaliteit en de relaties die zij onderhouden met andere bedrijven. Traditionele bedrijven zijn vaker gevestigd in bedrijfsruimte buitenshuis, maar er zijn gevallen waarin meer traditionele bedrijven (voornamelijk consumentendiensten, zoals schoonheidsspecialisten en kappers) gevoerd worden vanuit huis.

Traditionele bedrijven zijn sterker afhankelijk van lokale markten, waardoor ze ook vatbaarder zijn voor veranderingen in deze markten. Gecontroleerd voor het zijn van een bedrijf aan huis, zien we dat cognitieve-culturele bedrijven vaker meer contacten met andere ondernemers onderhouden voor zowel zakelijke als informele doeleinden. Echter, de leeftijd en de locatie van de onderneming (aan huis of niet aan huis) lijken de aard van onderlinge relaties tussen bedrijven in sterkere mate te bepalen. Bedrijven aan huis onderhouden over het algemeen minder relaties met andere bedrijven. De bevindingen geven verder aan dat ondernemers die op zoek gaan naar contacten met andere ondernemers dit doen op meerdere schaalniveaus, hetgeen het bestaan van multifunctionele netwerken op meerdere schaalniveaus suggereert. Het onderzoek was in staat om vat te krijgen op een aantal belangrijke verschillen tussen cognitief-culturele en traditionele bedrijven. Het onderzoek toonde ook aan dat de organisatie en de lokale inbedding van bedrijven aan huis verschilt van die bedrijven die niet aan huis gevestigd zijn, ongeacht de sector waarin men actief is. De sterkere menging van de woon- en werkfunctie maakt duidelijk dat het nodig is om woonwijken te zien als plekken van cognitief-culturele productie en consumptie.

Deelvraag 4: Hoe leidt de interactie tussen lokale beleidsmaatregelen en de praktijk van ondernemers op wijkniveau tot herinrichting van de wijkeconomie?

SAMENVATTING

Stedelijke overheden proberen door middel van wijkgericht beleid ruimtelijke concentraties van sociaal-economische problematiek te bestrijden. Dit doen ze onder andere door het implementeren van beleidsmaatregelen die gericht zijn op het bevorderen van de woonwijk als aantrekkelijke bedrijfslocatie. Met deze beleidsinstrumenten hopen ze bedrijven, banen en investeringen aan te trekken naar de wijk. Deze gebiedsgerichte instrumenten zijn gericht op het creëren van een commerciële ruimte of ruimte met gemengde functies die tenminste gedeeltelijk bestemd is voor gebruikers van hogere sociaal-economische status. Uit de analyse van beleidsinstrumenten in hoofdstuk 5 kan worden geconcludeerd dat de meeste combinaties van gebiedsgerichte instrumenten werken vanuit een tamelijk nauw omschreven (esthetisch en functioneel) idee van wat commercieel aantrekkelijke gebieden zijn. Verenigingen van ondernemers in woonwijken zijn betrokken bij deze opwaarderingstrategieën, hetzij passief, hetzij actief. Door het analyseren van interviewdata met beleidsmakers, uitvoerders en ondernemers kunnen er drie situaties geïdentificeerd worden die duidelijk maken hoe lokale beleidsactoren en ondernemers reageren op 'blauwdruk-planning' van de wijk economie. De drie situaties zijn: urgentie, lokale symbolische identiteit, en streven naar een gemeenschappelijk doel. Deze situaties omvatten een bepaald beeld dat de lokale actoren (beleidsmakers, uitvoerders en ondernemers) hebben van 'hun' buurt of straat, de configuratie van de betrokken actoren in die buurt en de actie-agenda die lokale actoren hebben. Tegelijkertijd betekent dit ook dat (verenigingen van) lokale ondernemers de herdefiniëring van een wijk zoals beleidsmakers die nastreven kunnen weerstaan. De mate waarin lokale ondernemers en beleidsactoren er in slagen om door middel van samenwerking een gezamenlijke productie van de winkelgebieden in de wijk te realiseren is mede afhankelijk van de aanwezigheid van een bemiddelaar; iemand die fungeert als intermediair tussen ondernemers in de buurt en het niveau van beleidsmakers op stedelijk niveau.

Synthese

De centrale onderzoeksvraag van dit onderzoek was: *Hoe kunnen we de wijk economie van woonwijken in geavanceerde stedelijke economieën karakteriseren, en welke sociale, economische, en institutionele verschillen kunnen bijdragen aan het verklaren van verschillende patronen van bedrijvigheid in de wijk?*

De wijk economie van woonwijken kan het beste worden gekarakteriseerd aan de hand van de economische, sociale en institutionele verankering van ondernemers in de buurt. In woonwijken zijn kleine- en middelgrote ondernemingen (MKB) dominant, en een groot deel van deze bedrijven is gevestigd aan huis. Al deze bedrijven maken onderdeel uit van een systeem van relaties in de buurt. Dit idee van een wijk economie als sociaal systeem houdt ook in dat het systeem bepaalde kenmerken heeft die niet kunnen worden gereduceerd tot individuele acties

(Engelen, 1995). Een woonwijk heeft specifieke eigenschappen waardoor het een bepaald productiemilieu kenmerkt, een productiemilieu dat, althans gedeeltelijk, wordt bepaald door de wisselwerking van sociale-, institutionele- en marktmechanismen. Het productie milieu vormt de context waarin ondernemers handelen en beslissingen nemen, handelingen en beslissingen die op hun beurt weer invloed hebben op het productiemilieu. Dit betekent dat het niet zinvol is om economisch handelen te conceptualiseren in de vorm van algemene wetten die onafhankelijk van tijd en plaats gelden. De mechanismen die economische activiteiten in woonwijken structureren zijn tijd-specifiek en staan open voor verandering. Ze zijn tijd-specifiek, omdat het uitingen zijn van een bepaalde historische ontwikkeling van de economische omstandigheden en instituties. Bijvoorbeeld de regulerende macht van bestemmingsplannen. Dit is een gevolg van een traditie van top-down stedenbouw volgens de logica van de scheiding van functies in de ruimte, een kenmerk van het modernisme. Echter, in postmoderne, postindustriële economieën, geven de schaalverkleining en flexibilisering van veel productieprocessen meer mogelijkheden voor gebiedsontwikkeling met gemengde functies en minder strenge bestemmingsplannen. Uiteindelijk kan dit leiden tot wijzigingen in de beleidspraktijk van bestemmingsplannen.

De resultaten geven aan dat de wijk economie niet kan worden beschouwd als een zogenaamde ‘container categorie’. Verschillende soorten bedrijven, in termen van sector en locatie, zijn uiteenlopend verdeeld over wijken, en worden gekenmerkt door verschillende organisatiepraktijken, die op hun beurt het lokale productiemilieu weer beïnvloeden. Ook hebben de situatieschetsen in hoofdstuk 5 het belang geïllustreerd van lokale context voor het analyseren van economische processen - een context die alleen kan worden vastgesteld door te kijken achter de statistische indicatoren van een wijk. Het onderzoek geeft ook aan dat verder onderzoek naar bedrijven aan huis noodzakelijk is, aangezien dit type economische activiteit steeds belangrijker wordt in woonwijken.

Beleidsaanbevelingen

Het belangrijkste punt met betrekking tot het beleid is dat beleidsmaatregelen die gericht zijn op het ‘upgraden’ van de wijk economie sterk gericht lijken op een ideaalbeeld van de wijk economie – beleidsmakers hanteren een vrij nauwe definitie van wat volgens hen succesvolle bedrijvigheid is. Deze definitie komt onder meer naar voren in de wens van de vestiging van ‘hoogwaardige horeca’ en ‘creatieve bedrijvigheid’. Echter, er is wat voor te zeggen om meer aandacht te besteden aan wat er al aan bedrijvigheid zit in de wijk – en meer te richten op het creëren van sterkere ondernemers en samenwerking, of tenminste dialoog, tussen ondernemers op lokale schaal. Dit lukt beter wanneer er een intermediair werkzaam is in de wijk – iemand die kan bemiddelen tussen de praktijken

SAMENVATTING

van ondernemers op buurtniveau en de ambities van beleidsmakers op stedelijk niveau. Beleid gericht op het creëren van sterkere en veerkrachtige ondernemers lijkt gunstig voor de wijk economie alsook de individuele ondernemers op de lange termijn, en is minder vatbaar voor snel veranderende consumententrends. Een ander belangrijk punt is de beleidsmatige aandacht voor ondernemers aan huis. Een ondernemer aan huis voert zijn of haar bedrijf nu eenmaal onder andere omstandigheden dan een ondernemer in een bedrijfspand. Bestaand economisch beleid en bestemmingsplanvoorschriften bevatten vaak geen verwijzing naar bedrijven aan huis. In veel regelingen en programma's is dit type bedrijf uitgesloten van zowel individuele- als gebiedsgerichte instrumenten gericht op het verbeteren van het lokale ondernemingsklimaat. In Utrecht wordt echter speciaal aandacht besteed aan de integratie van aan huis gevestigde ondernemers in lokale netwerken, zodat zij betere toegang krijgen tot het sociaal kapitaal van dergelijke netwerken. Investeringskosten als deze hoeven niet duur te zijn, in de veronderstelling dat zodra ondernemers weten hoe en waar ze elkaar kunnen vinden ze zelf op zoek zullen gaan naar wederzijdse voordelen. Ten slotte kan het gebruik van lokale 'experimenten' in buurten, of een meer experimentele houding in het algemeen met betrekking tot de wijk economie, kansen bieden. Eveneens in Utrecht worden de bestemmingsplannen van sommige buurten aangepast om bedrijven die actief zijn in de dienstverlening en de gezondheidszorg te huisvesten in winkelruimtes die normaalgesproken alleen door detailhandel gebruikt mogen worden. Dit zorgt voor meer flexibele, multifunctionele ruimtes die beter aan kunnen sluiten bij macro-economische veranderingen.